

DE WEIJER

TUSSENTIJD'S VERSLAG VAN EEN MYCOLOGISCH ONDERZOEK

Hans van Hooff, Leon Raaijmakers, Henk Lammers,
Laurens van der Leij, Jan van Kuik
p/a Paddestoelenwerkgroep Helmond
Hoofdstraat 92, 5706 AM Helmond

Hooff, H. van, Raaijmakers, L., Lammers, H., Leij, L. van der, Kuik, J. van. 1999. De Weijer. An intermediate report on a mycological inventory. *Coolia* 42: 97-117.

De Weijer is a planted coniferous woodland with some hardwoods on slightly moist, loamy sands near Helmond in the south-eastern part of the province of Noord-Brabant. 91 visits between 1994 and 1998 resulted in 751 species (Myxomycetes included), of which 18 were new for The Netherlands. Descriptions are given of *Physalacria cryptomeriae*, *Sistotrema binucleospora*, *Trechispora alnicola*, and *Mollisiella austriaca*. Separate paragraphs deal with dung-inhabiting species and Myxomycetes of which *Diacheopsis laxifilum* is briefly described. Work will continue for another year.

Inleiding

Mycologisch onderzoek wordt vaak gestart vanuit de verwachting dat een gebied een bepaalde paddestoelenrijkdom bezit. Dit was ook voor de Paddestoelenwerkgroep Helmond een belangrijk uitgangspunt bij het kiezen van 'De Weijer' (gemeente Mierlo) als onderzoekslocatie. Op 19 september 1993 werd een eerste verkennende excursie gehouden, waarbij 73 soorten werden gevonden. Een verrassing hierbij was het aantreffen van *Amanita strobiliformis* (Franjeamaniet). Het betrof een opvallend groot exemplaar dat stond te pronken onder *Quercus robur* (Zomereik). Uit het verleden (1978-1988) waren reeds 105 soorten bekend van diverse excursies en individuele waarnemingen. Deze gegevens gaven een bescheiden maar hoopvolle indruk van de diversiteit aan soorten paddestoelen.

Het gebied De Weijer is mede gekozen omdat het duidelijk verschilt van ons andere onderzoeksgebied het 'Coovels bos' (Raaijmakers et al., 1997). De Weijer bestaat voor een groot gedeelte uit naaldbos op pleistocene zandgrond en vormt als het ware een tegenhanger van het Coovels bos, dat een loofbos is op vochtige tot natte sterk leemhoudende zandbodem. In de aangetroffen mycoflora komt dit verschil tot uitdrukking. Hierdoor wordt het bestuderen van paddestoelen extra aantrekkelijk.

De doelstelling van het onderzoek is om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de paddestoelenflora in het gebied.

Beschrijving van het gebied

Allereerst een duik in de historie van De Weijer. De eerste informatie van het gebied voert terug naar de periode rond het jaar 800. De locatie was moerassig en daardoor niet geschikt voor permanente bewoning (De Bont, 1993). Aan de noordkant lagen enkele oude akker- en graslandcomplexen en woeste gronden. Een akkercomplex ten oosten van het gebied is mogelijk al voor het jaar 1000 in gebruik genomen. De omliggende

landerijen zijn weliswaar grootschaliger en aanzienlijk intensiever gebruikt dan vroeger, maar het grondgebruik is niet wezenlijk veranderd. Omstreeks 1837 was het gebied reeds bebost (Grote Historische Atlas van Nederland, 1990, Deel 4). Van de kaart uit 1837 is niet te herleiden of het een loof- dan wel een naaldbos betrof. De thans nog bestaande watergangen waren voor het merendeel toen reeds aanwezig. Dit geldt ook voor het wegen- en padenstelsel. Dit is, met uitzondering van het noordelijkste pad, rechtlijnig (Figuur 1).

De sloten en greppels monden uit in de Overakkerse Loop, die het gebied doorsnijdt. De laaggelegen gronden langs deze loop waren in de 19^e eeuw gedeeltelijk in cultuur gebracht. Rond de eeuwwisseling zijn deze gronden beplant met loofbos. Omstreeks 1900 bestond het gebied verder uit naaldbossen en enkele kleine stukken woeste grond. De indeling in naaldbos en loofbos is tot op heden in grote lijnen hetzelfde gebleven. Het gebied in z'n geheel vormde toen een eenheid met de Strabrechtse Heide, een omvangrijk heide- en bosgebied in Zuidoost-Brabant.

De naam 'De Weijer' wordt in 1900 voor het eerst op de landkaart aangetroffen. 'Weijer' (ook wel wouwerd) duidt op een poel of waterplas waarin vis werd uitgezet (Buiks, 1996). Deze visvijvers waren veelal eigendom van kloosters, kasteelheren of particulieren. Vaak werden vennen en heideplassen als weijer gebruikt. Een dergelijke waterplas had ook een functie voor het roten van vlas en het drenken en wassen van schapen. Waar in het gebied een 'weijer' gelegen zou moeten hebben is niet bekend. Mogelijk is de laagte langs de Overakkerse Loop vroeger (vóór 1837) een weijer geweest. Behalve een laagte kent het gebied ook een hoger gelegen deel. Aan de westzijde ligt een hoge zandrug met een oppervlakte van ca. 500 x 50 meter, welke abrupt overgaat in een lager gelegen gedeelte.

Ten behoeve van de aanleg van de A67 is aan de zuidkant van De Weijer een strook opgeofferd. Een klein deel van het oorspronkelijke gebied ligt nu ten zuiden van deze snelweg en maakt nog deel uit van de Strabrechtse heide. Het resterende gedeelte beslaat ca. 40 ha.

Het boscomplex bestaat nu voor het grootste gedeelte uit naaldbout waarbij *Pinus sylvestris* (Grove den) en *P. nigra* var. *maritima* (Corsicaanse den) de boventoon voeren (Foto 1). Ook komen enkele percelen met *Larix kaempferi* (Japanse lariks) en *Pseudotsuga menziesii* (Douglasspar) voor. In het lager gelegen centrale deel van het gebied bevindt zich een gemengde loofhoutopstand met *Quercus robur* (Zomereik), *Alnus glutinosa* (Zwarte els), *Betula pendula* (Ruwe berk), *Sambucus nigra* (Gewone vlier) en *Prunus padus* (Vogelkers). In de meest vochtige delen zijn de bomen op rabatten geplaatst. De greppels tussen deze verhogingen dienen ter afwatering van het gebied op de Overakkerse Loop. Enkele van de diepere sloten zijn normaal gesproken een groot deel van het jaar watervoerend en zijn dan begroeid met bulten *Sphagnum cuspidatum* (Waterveenmos). De belangrijkste oost-west-paden kunnen als lanen worden gekenmerkt en worden geflankeerd door *Quercus robur* (Zomereik), *Q. rubra* (Amerikaanse eik) en enkele exemplaren van *Picea abies* (Fijnspar).

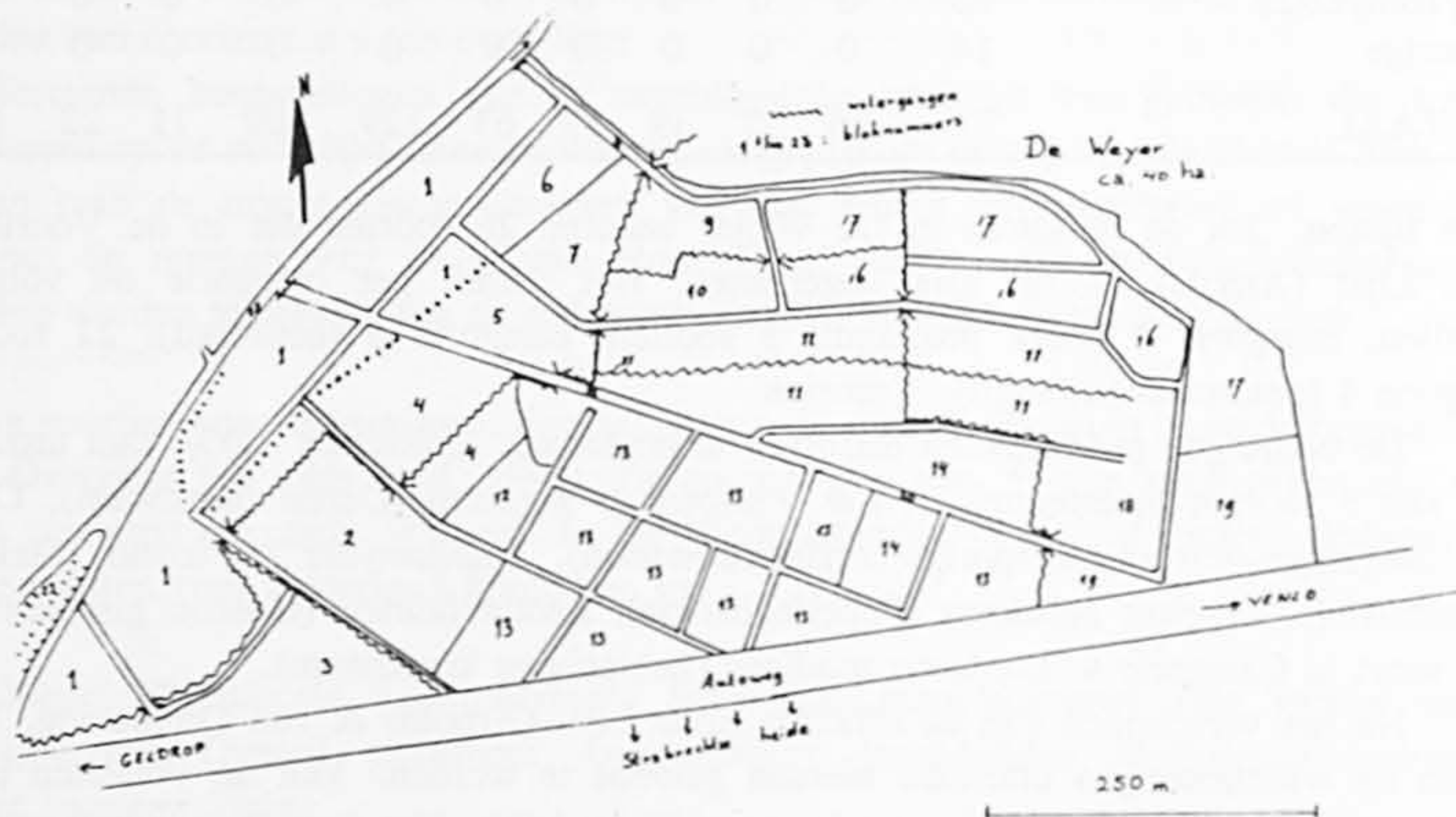
De kruidlaag is relatief soortenarm. Naast *Dryopteris dilatata* (Brede stekelvaren) en *Pteridium aquilinum* (Adelaarsvaren) wordt op enkele plekken op de sloottaluds *Viola*

riviniana (Bleeksporig bosviooltje) en *Blechnum spicant* (Dubbelloof) aangetroffen. *Ceratocarpus claviculata* (Rankende helmblom), een indicatorsoort voor verrijking met stikstof, neemt op enkele plaatsen vele tientallen vierkante meters in beslag. Verder overheersen grassen als *Deschampsia flexuosa* (Bochtige smele) en *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje). Door menselijk ingrijpen, vooral ten gevolge van het omwoelen en verplaatsen van aarde, treedt er op enkele plaatsen verruiging op. Kenmerkende planten hiervan zijn *Persicaria maculosa* (Perzikkruid), *P. lapathifolia* (Beklierde duizendknoop), *Urtica dioica* (Grote brandnetel) en *Rubus fruticosus* s.l. (Gewone braam).

Het mycologisch onderzoek in feiten en cijfers

Methode. Om praktische redenen is het gebied opgedeeld in blokken, waarbij de dominerende boomsoort als uitgangspunt is genomen (Figuur 1). Elk blok werd zo intensief onderzocht dat bij wijze van spreken elk stuk hout in de hand werd genomen.

In 1994 startte het onderzoek met 14 excursies. In 1995 werd het gebied 19 keer bezocht, in 1996 gevolgd door 8 bezoeken. In 1997 werden de bezoeken aan het gebied geïntensiveerd tot 26 excursies. Tot aan het gereedkomen van dit artikel werden in 1998 nog 24 bezoeken aan De Weijer gebracht, waardoor het totaal aantal excursies op 91 werd gebracht.

Figuur 1. Overzichtskartaal van het onderzochte gebied 'De Weijer'.

Onderzoeksresultaten. In 1994 werden in het onderzoek 422 soorten waargenomen. In 1995 steeg dat aantal tot 516 soorten, en in 1996 tot 564 soorten. De bezoeken aan het gebied in 1997 resulteerden in een toename met 84 soorten tot een totaal van 648. In het vijfde onderzoeksjaar 1998 werden nog eens meer dan 50 nieuwe soorten gevonden, met als resultaat een eindtotaal van 705 soorten. Uit de bekende gegevens van voor 1994 van

het gebied was reeds af te leiden dat de paddestoelenflora rijk moest zijn. Ons onderzoek van 1994 t/m 1998 bevestigt deze indruk, ondanks een relatief lage bezoeksfrequentie.

In Tabel 1 worden de aantallen soorten gegeven na vijf jaren onderzoek, verdeeld over de systematische groepen van fungi en over de verschillende klassen van zeldzaamheid.

Tabel 1. Aantallen soorten verdeeld naar systematische groep en per uurhokfrequentieklasse volgens het 'Overzicht van de Paddestoelen in Nederland' (Arnolds et al., 1995).

De betekenis van de uurhokfrequentieklassen is als volgt: 1 uiterst zeldzaam; 2 zeer zeldzaam; 3 zeldzaam; 4 vrij zeldzaam; 5 matig algemeen; 6 vrij algemeen; 7 algemeen; 8 zeer algemeen; 9 zeer algemeen; ? onbekend.

Groep	Totaal	uurhokfrequentieklasse									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	?
Agaricales	244	2	4	12	16	38	62	57	40	9	4
Aphyllorphorales	149	9	11	15	12	14	32	22	19	9	6
Phragmobasidiomycetes	28	6	6	4	4	1	2	3	1	0	1
Gasteromycetes	9	0	0	0	0	0	0	6	3	0	0
Ascomycetes	163	19	6	8	5	10	33	21	8	5	48
Myxomycetes	98	0	0	0	0	0	0	0	0	0	98
Overige	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14
TOTAAL	705	36	27	39	37	63	129	109	71	23	171

Rode lijsten. Tot de vondsten in De Weijer behoren 26 soorten die in de Voorlopige Rode Lijst (Arnolds, 1989) zijn opgenomen. Het betreft per categorie de volgende aantallen: categorie 2 (sterk bedreigd): 3 soorten; categorie 3 (bedreigd): 21 soorten; categorie 4 (potentieel bedreigd): 2 soorten.

De bedreigde paddestoelen betroffen in hoofdzaak Agaricales (80%) met uitzondering van 5 soorten in categorie 3, t.w. *Phlebiopsis gigantea* (Dennenharszwam), *Cordyceps longisegmentis* (Grootsporige truffelknotszwam), *Elaphomyces muricatus* (Stekelige hertentruffel), *Lenzites betulinus* (Fopelfenbankje), *Leotia lubrica* (Groene glibberzwam) en 1 soort in Categorie 4: *Lopharia spadicea* (Leerachtige korstzwam).

Na het verschijnen van de officiële Rode Lijst (Arnolds & van Ommering, 1996) dienen de waarnemingen uiteraard hieraan getoetst te worden. Van de vondsten in De Weijer zijn 60 soorten opgenomen in deze Rode Lijst. Het betreft per categorie de volgende aantallen:

- **Categorie EB** (ernstig bedreigde soorten: soorten die zeer sterk zijn afgenomen en zeer zeldzaam zijn) 1 soort: *Psathyrella gossypina* (Bruinbultige franjehoed).
- **Categorie BE** (bedreigde soorten: soorten die sterk zijn afgenomen en zeldzaam tot zeer zeldzaam zijn, en soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen en zeldzaam zijn) 12 soorten: *Amanita strobiliformis* (Franjeamaniet), *Coprinus macrocephalus* (Stromesthazenpootje), *Cortinarius semisanguineus* (Pagemantel), *Hygrophorus hypothecus* (Dennenslijmkop), *Inocybe leptophylla* (Purperbruine wolvezelkop), *Paxillus atrotomentosus*

(Zwartvoetkrulzoom), *Paxillus panuoides* var. *panuoides* (Ongesteelde krulzoom), *Psathyrella cotonea* (Geelvoetfranjehoed), *Phanerochaete sanguinea* (Bloedhuidje), *Skeletocutis amorpha* (Witwollige dennenzwam), *Cordyceps longisegmentis* (Grootsporige truffelknotszwam), *Elaphomyces muricatus* (Stekelige hertentruffel).

- **Categorie KW** (kwetsbare soorten: soorten die zijn afgenomen en vrij tot zeer zeldzaam zijn, en soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen en vrij zeldzaam zijn): 28 soorten.
- **Categorie GE** (gevoelige soorten: soorten die stabiel of toegenomen zijn en zeer zeldzaam zijn, en soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen en algemeen zijn): 19 soorten.

Aan de hand van de waarnemingen in dit onderzoek kan een vergelijking worden gemaakt tussen de twee "Rode lijsten". Dat er nogal wat verschillen bestaan werd ook in Coolia (Arnolds, 1997) reeds toegelicht. Allereerst dient te worden opgemerkt dat het opnemen van meer niet-Agaricales soorten in de nieuwe Rode Lijst resulteert in een daling van het aandeel Agaricales tot 51%, terwijl het aantal soorten uit deze groep toeneemt van 20 (voorlopige RL) naar 31 volgens de nieuwe lijst. Slechts 15 soorten komen in beide lijsten voor; 45 soorten zijn toegevoegd als gevolg van de nieuwe lijst en 11 soorten uit de oude lijst komen niet meer in de nieuwe lijst voor. Uit deze vergelijking kan worden geconcludeerd, dat:

- er in de nieuwe Rode Lijst een behoorlijke verschuiving en toevoeging heeft plaatsgevonden van soorten t.o.v. de oude lijst;
- de bestaande beoordelingen van de mycologische kwaliteit van gebieden die waren gebaseerd op de oude lijst, moeten worden aangepast als gevolg van de nieuwe lijst;
- indien men de mycologische kwaliteit van een gebied wil handhaven of verbeteren volgens de normen van de nieuwe Rode Lijst, dan zouden de beheersmaatregelen moeten worden aangepast aan de substraatbehoeften van niet-Agaricales soorten

Nieuwe soorten voor Nederland. Een aantal van de nieuwe vondsten is reeds opgenomen in het Overzicht (Arnolds et al. 1995). De soorten met een '*' zijn aangegeven zijn nog niet in genoemd overzicht vermeld. In De Weijer werden in de vijf onderzoeksjaren 18 nieuwe soorten voor Nederland gevonden, t.w.:

Macrofungi: *Physalacria cryptomeriae**, *Sistotrema binucleospora** (zie verder onder Beschrijvingen), *Tremella penetrans*, *Arachnopeziza candidofulva*, *Mollisiellla austriaca*, *Perrotia phragmiticola*.

Microfungi: *Coniochaete malacotricha*, *Lophiostoma fuckelii* var. *fuckelii*, *Pleospora scrophulariae*, *Sporormiella intermedia**, *Schizothecium conicum**, *Schizothecium glutinans**. [*Sporormiella intermedia* werd in 1994 ook op Rottumerplaat aangetroffen; zie deze Coolia, p. 86-89, red.]

Myxomyceten: *Comatricha laxifila**, *Diacheopsis laxifilum**, *Cribraria montana**, *Licea bryophila**, *Paradiacheopsis rigida**, *Physarum oblatum**.

Diacheopsis laxifilum is een geheel nieuwe soort die beschreven is in Van Hooff & Nannenga-Bremekamp (1996). Een korte beschrijving is elders in dit artikel opgenomen.

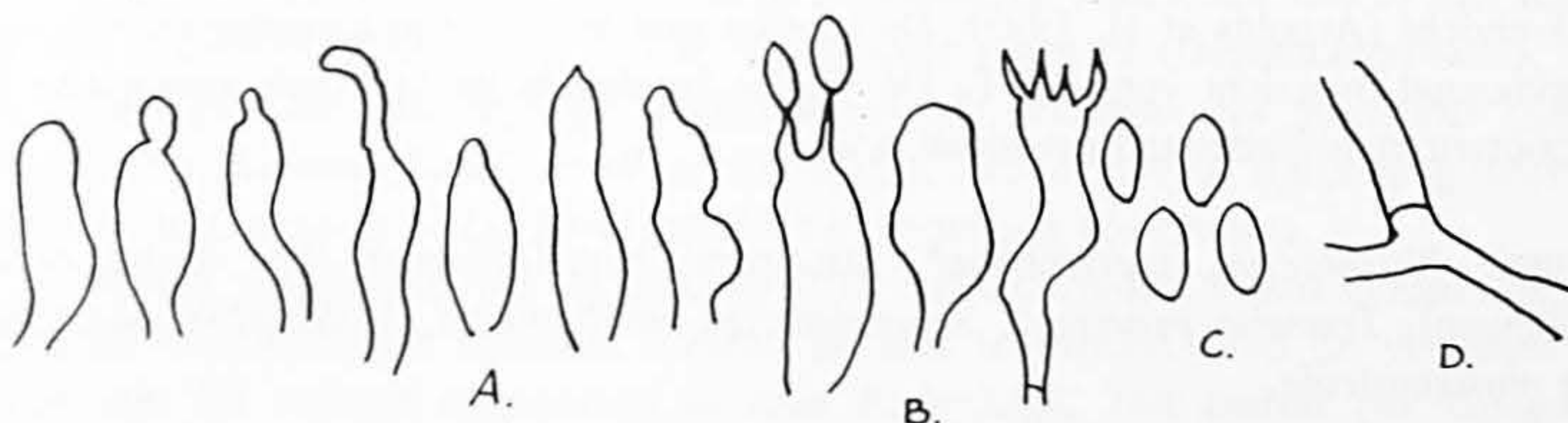
Het mycologisch onderzoek in de praktijk

Hieronder volgt een beschrijving van een aantal vermeldenswaardige vondsten in de verschillende blokken. Aan het eind van het hoofdstuk wordt van enkele bijzondere soorten een beschrijving gegeven.

Blok 1

Een aardig voorbeeld van het resultaat van deze werkwijze wordt geschetst aan de hand van de waarnemingen in blok 1. In het najaar van 1995, op een koude zondagmorgen, werd aan dit blok begonnen. Het betreft een perceel Grove dennen van circa 50 jaar oud, met hier en daar een struik *Prunus serotina* (Amerikaanse vogelkers), *Ramnus frangula* (Sporkehout), *Sorbus aucuparia* (Wilde lijsterbes), *Sambucus nigra* (Gewone vlier) en aan de rand een strook met *Quercus robur* (Zomereik). De kruidlaag is weinig gevarieerd en bestaat uit een tapijt van *Deschampsia flexuosa* (Bochtige smele), enkele groepen *Pteridium aquilinum* (Adelaarsvaren) en wat verspreide exemplaren *Ceratocarpus claviculata* (Rankende helmblom). Het geheel ligt op de hogere zandrug van pleistocene, kalk- en voedselarme zandgronden met als onderlaag sterk lemig zand. Kortom, blok 1 lijkt een alledaagse dennenakker.

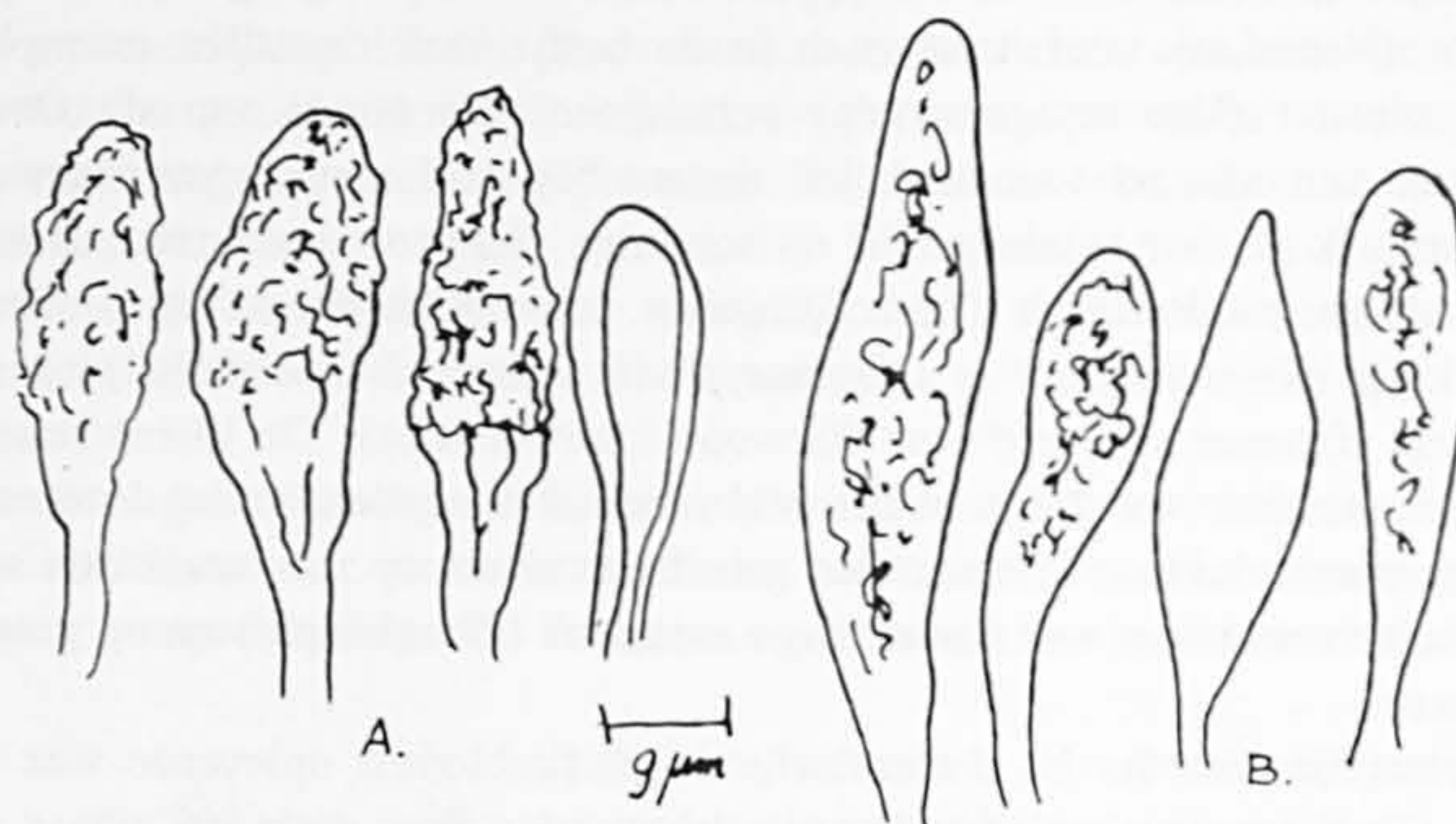
De eerste indruk van de werkgroepleden was dan ook dat in dit blok weinig en waarschijnlijk geen interessante paddestoelen zouden worden aangetroffen. De rijkdom aan fungi bleek echter onverwacht groot te zijn. Het blok zat vol verrassingen met diverse bijzondere vondsten. Het perceel is bezaaid met val- en snoeihout en zo links en rechts ligt er ook nog een gevallen boomstam. Een eerste inspectie van het dode hout leverde meteen al twee bijzondere soorten voor de Nederlandse mycoflora op: het korstje *Coronicium alboglaucum* (Ongekroond kroonkorstje) (Figuur 2) en het trilzwammetje *Tremella penetrans*.

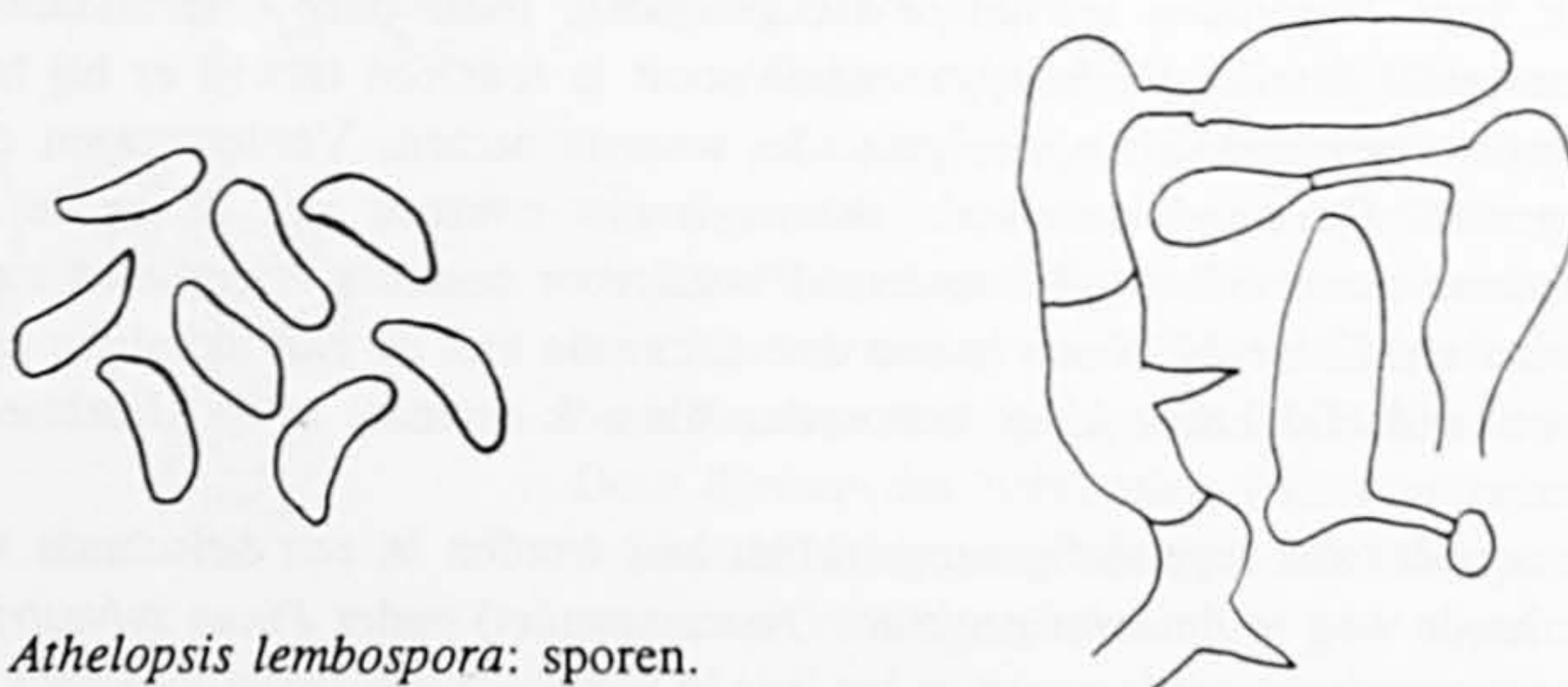
Figuur 2. *Coronicium alboglaucum*: A. cystiden, B. basidiën, C. sporen, D. hyfen.

Coronicium alboglaucum vormt een crèmekleurig resupinaat vruchtlichaam met dunwandige gesploze hyfen, cilindrisch tot toegespitste leptocystiden en (2-)4-sporige gesploze basidiën. *Tremella penetrans* leeft als parasiet in de vruchtlichamen van *Dacrymyces stillatus* (Oranje druppelzwam) en doet de vruchtlichamen van oranje-rood naar vuilwit verkleuren. Deze *Tremella* was niet eerder voor Nederland opgegeven. Zo blijkt maar

weer dat ogenschijnlijk algemene soorten toch een tweede blik waard zijn. Een andere bijzondere soort is *Skeletocutis carneogrisea* (Grauwroze dennenzwam) die in grote plakken enkele dennentakken bedekte. *Peniophora pithya* (Figuur 3) groeide op hetzelfde substraat en is ook bekend uit de Stiphoutse bossen (Lammers et al., 1993). Deze soort lijkt enigszins op *P. cinerea* (Asgrauwe schorszwam) maar verschilt ervan door veel kleinere sporen van $5,5-7,5 \times 2-3 \mu\text{m}$, tegen $7-9 \times 2,5-3,5 \mu\text{m}$ voor *P. cinerea* en het voorkomen op naaldhout. De soort bezit zowel dikwandige lamprocystiden als gloeocystiden. Onder de zomereiken ligt veel snoeihout. *Lopharia spadicea* (Leerachtige korstzwam) maakte hier dankbaar gebruik van. Deze als zeldzaam te boek staande soort wordt frequent aangetroffen in de omgeving van Helmond. Op *Pteridium aquilinum* (Adelaarsvaren) is *Athelopsis lembospora* (Bootsporig vliesje, Figuur 4) aangetroffen, die typische bootvormige sporen bezit ($7-9,9 \times 3-4 \mu\text{m}$), welke soms samenkleven.

Figuur 3. *Peniophora pithya*: A. lamprocystiden, B. gloeocystiden.

Figuur 4. *Athelopsis lembospora*: sporen.

Figuur 5. *Achroomyces vestitus*: probasidiën met sporen.

Naast de genoemde Aphyllophorales mogen enkele Phragmobasidiomycetidae niet onvermeld blijven, zoals *Achroomyces vestitus* (Vaag trilkorstje), ook bekend uit het Coovels bos, *Cejpomyces terrigenus* (Vaalgeel waswebje), *Sebacinella citrinispora*

(Citroensporig waswebje) en op een enkele vlierstruik *Hirneola auricula-judae* (Echt judasoor). *Achroomyces vestitus* (Figuur 5) heeft een slijmig en geheel resupinaat vruchtlichaam en bezit zogenaamde probasidiën die cilindrisch zijn gevormd en meestal 3 dwarssepten bezitten. Opvallend van deze soort zijn de grote sporen met een lengte tot 30 μm en breedte tot bijna 10 μm .

Vermeldenswaardige Agaricales uit dit blok zijn *Galerina sideroides* (Naaldbosmosklokje) en *Psilocybe horizontalis* (Leerkaalkopje).

Overige blokken

Agaricales

Inmiddels zijn eind 1998 22 van de 23 blokken intensief onderzocht. Deze blokken liggen allemaal op hetzelfde bodemtype als blok 1. Het lemige zand treedt op enkele plaatsen in de lager gelegen gebiedsdelen aan de oppervlakte. In de watergangen komt plaatselijk *Sphagnum* sp. (Veenmos) voor waartussen in de herfst vaak tientallen exemplaren van *Tephrocybe palustris* (Veenmosgrauwkop) verschijnen. De taluds van de Overakkerse Loop zijn over een afstand van tientallen meters begroeid met *Polytrichum commune* (Gewoon haarmos). In het najaar groeit op sommige plekken op dit mos overdadig het witte schelpachtige paddestoeltje *Cyphellostereum laeve* (Schijnmosoortje). Een andere soort die ook op mos voorkomt is *Chromocyphella muscicola* (Mosschelpje), die werd aangetroffen op *Hypnum cupressiforme* (Gewoon klauwtjesmos). De kleine schelpachtige vruchtlichamen van deze soort zijn in het veld moeilijk te vinden omdat deze een min of meer verborgen leven leiden. *C. muscicola* groeit niet alleen op mos maar ook op twijgen van Zomereik, achter schors van *Pseudotsuga menziesii* (Douglasspar) en op grove humus (dennennaalden).

Een plaatjeszwam die bij determinatie nogal problemen opleverde was *Calocybe obscurissima* (Donkere pronkridder). De plaatjes stonden zeer dicht op elkaar en waren opvallend lila gekleurd en niet wit, zoals gebruikelijk bij deze soort. Hoed en steel waren niet of slechts zwak lila getint, de kleur was overwegend bruinachtig. Het materiaal werd aanvankelijk voor *Baeospora myriadophylla* gehouden, maar deze determinatie spoorde niet met een aantal details. De laatstgenoemde soort is reukloos terwijl er bij het aangetroffen exemplaar een duidelijke meelgeur viel waar te nemen. Verder waren de sporen beduidend groter. De standplaats komt daarnaast niet overeen met de in de literatuur vermelde alpiene verspreiding. Het materiaal werd voor controle opgestuurd naar Thom Kuyper die het als *Calocybe obscurissima* determineerde met de nadrukkelijke opmerking dat de plaatjes een afwijkende kleur vertoonden die ook eenmaal in de IJsselmeerpolders is waargenomen.

Een amaniet die regelmatig aangetroffen kan worden in een heischrale berm van de enige verharde weg is *Amanita gemmata* (Narcisamaniet) onder *Pinus sylvestris* (Grove den). De soort verscheen reeds vroeg in het jaar in juni.

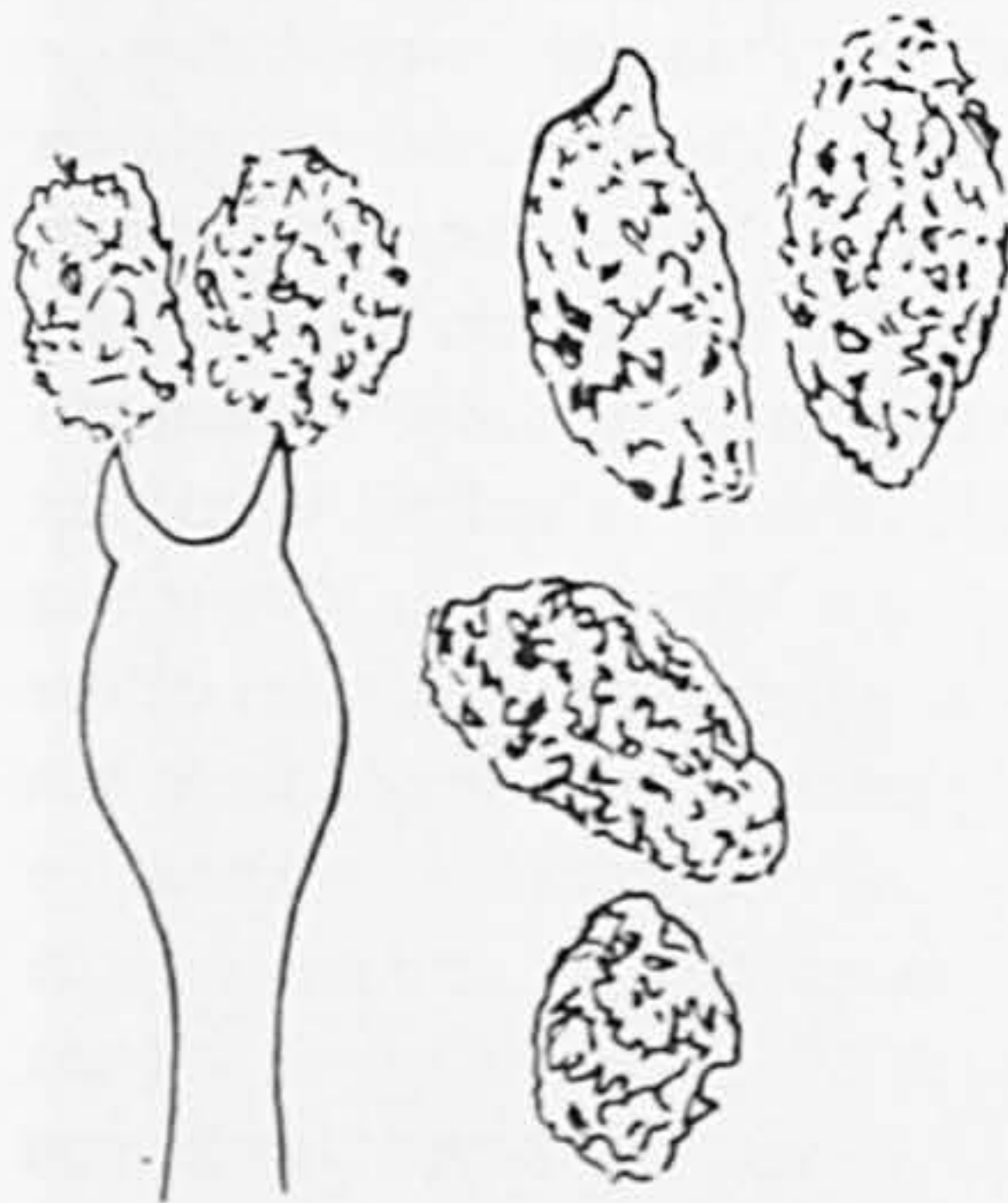
Bijzonder in 1997 was het voorkomen van honderden exemplaren van *Russula coerulea* (Papilrussula) onder Grove den. Hierbij valt op te merken dat deze soort hiervoor nog niet eerder in het gebied werd gevonden. Ook landelijk was de Papilrussula rijkelijk vertegenwoordigd in 1997, hetgeen o.a. tot uiting kwam in de vele verzamelingen tijdens

de binnenlandse werkweek van de NMV. Tegelijk met het massaal voorkomen van deze paddestoel werden ook de vliegen *Suillia notata* en *S. bicolor* aangetroffen. De larven van deze vliegen zijn paddestoeleneters. Séguy (1934) vermeldt de larven op o.a. *Amanita citrina* (Gele knolamaniet) en *Tricholoma pessundatum* (Druppelvlekridderzwam).

Tylopilus felleus (Bittere boleet) werd door ons onder *Quercus rubra* (Amerikaanse eik) waargenomen. Deze soort lijkt in onze streken achteruit te gaan, alhoewel ze in juli 1997 een goede periode kende. In De Weijer werden Amerikaanse eiken door tientallen vruchtlichamen omringd.

In het gebied komen twee op andere plaatjeszwammen parasiterende plaatjeszwammen voor: *Asterophora lycoperdoides* (Poederzwamgast) en *A. parasitica* (Plaatjeszwamgast). Laatstgenoemde werd een paar keer aangetroffen op *Russula densifolia* (Fijnplaatrussula) terwijl de eerstgenoemde veel algemener voorkwam op *R. nigricans* (Grofplaatrussula) en soms op *R. densifolia*. In september 1998 groeiden beide *Asterophora*-soorten gezamenlijk op één Fijnplaatrussula, hetgeen wel als een buitengewone waarneming kan worden gezien. Een andere soort die de naam 'parasitica' draagt is *Entoloma parasiticum* (Grootsporige schelpsatijnzwam). Wij hebben deze soort echter nog niet op enig parasitisme kunnen betrappen en ook het 'Overzicht' (Arnolds et al., 1995) rept alleen over een saprotrofe levenswijze. Mogelijk wordt deze soort vaak over het hoofd gezien want we troffen dit zeer zeldzame zwammetje ook al aan in de Stiphoutse bossen en 't Sang te Mierlo.

Tot de aangetroffen Agaricales op een boomstronk behoorde een prachtige toef van *Lentinellus cochleatus* var. *cochleatus* (Bruine anijszwam), een kwetsbare soort die een heerlijke geur verspreidt (Foto 2). Eveneens op stronken van loofhout werd diverse keren

Psilocybe fascicularis var. *pusilla* (Dwergzwavelkop) gevonden (Foto 4). Deze variëteit van *P. fascicularis* (Gewone zwavelkop) wordt nog maar kort als zodanig herkend en vrij vaak in de omgeving van Helmond waargenomen.

Als laatste plaatjeszwam is *Coprinus verrucispermus* (Schijnwratsporige inktzwam) vermeldenswaardig. Van de soort werden enkele exemplaren aangetroffen op een sloottalud van de centrale eikenlaan. *C. verrucispermus* (Figuur 6) heeft twee-sporige basidiën met wrattige sporen (11-17(-21) x 7-9 µm). Deze donker- tot lichtbruine inktzwam groeit in bundels en heeft een hoed (tot 15 mm) die geheel bedekt is met een vlokkig velum.

Figuur 6. *Coprinus verrucispermus*, basidium met sporen.

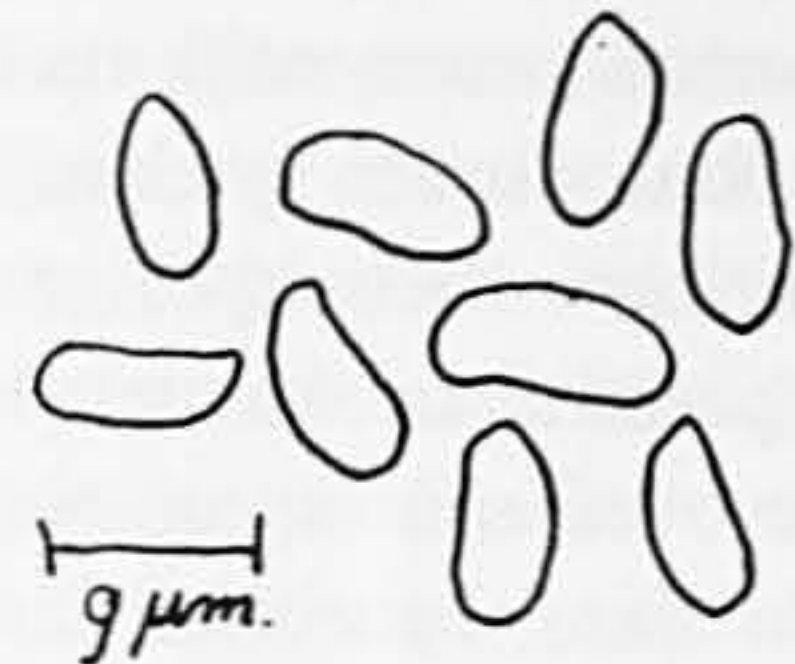
Aphylophorales

Enkele bijzondere soorten dienen te worden vermeld: *Amphinema byssoides* (Harige

vlieszwam), *Amylostereum chailletii* (Sparrenkorstzwam), *Cristinia helvetica* (Klein krentenbrijskorstje) en *Fibulomyces mutabilis* (Vergelende vlieszwam). De laatste soort staat als zeer zeldzaam te boek maar wordt in werkelijkheid frequent gevonden. Een fraaie vondst was *Hypochnicium albostramineum* (Grootsporig elfendoekje). Deze soort is recent beschreven en verschilt van *H. eichleri* (Ruwsporig elfendoekje) en *H. punctulatum* (Rondsporig elfendoekje) door de sporengrootte. In het 'Overzicht van de paddestoelen in Nederland' staan de relevante verschillen vermeld. De beide laatste *Hypochnicium*-soorten werden eveneens in het gebied waargenomen.

Nadat we in 1997 *Plicaturopsis crispa* (Plooiwieswaaier) in het Coovels bos hadden gevonden, werd deze soort in 1998 ook in De Weijer gesignaleerd. Dit fraaie, zeer zeldzame zwammetje wordt volgens de Rode Lijst (1996) als 'gevoelig' aangemerkt. Wij hebben de indruk dat de soort in onze contreien in toenemende mate te vinden is en een voorkeur heeft voor berkenhout als substraat.

Verrassende vondsten waren verder: *Phanerochaete jose-ferreirae* (Kaal huidje) en *Tomentellopsis echinospora* (Bleek viltvliesje). *Phanerochaete jose-ferreirae* (Figuur 7) is een cystideloze *Phanerochaete* (Huidje) met elliptische, soms iets gekromde sporen van $7,0-8,6 \times 3,2-3,6 \mu\text{m}$. De soort groeide op *Stereum sanguinolentum* (Dennenbloedzwam) wat als een afwijkend substraat moet worden aangemerkt aangezien de voorkeur wordt gegeven aan loofhout.

Figuur 7. *P. jose-ferreirae*: sporen.

Van de *Thelephorales* zijn vermeldenswaard *Tomentella puberula*, *Pseudotomentella atrocyanea* (Blauwgroen rouwvliesje) (Foto 5) en *P. tristis* (Bruin rouwvliesje). Merkwaardig was de vondst van *Physalacria cryptomeriae* op de bladschubben van een *Thuja* sp. (Levensboom). Enkele takken en stammetjes van deze boomsoort werden als tuinafval gedeponeerd in het bos. In eerste instantie dachten we aan een myxomyceet, maar al snel bleek bij microscopisch onderzoek, dat het hier ging om een basidiomyceet. In welke richting in de literatuur gezocht moest worden om het materiaal op naam te krijgen was niet direct duidelijk. Als mogelijkheid werd met Jülich (1984) onder de *Clavariaceae* gezocht en speciaal de *Typhula*-achtigen kwamen in aanmerking. Dit onderzoek leverde geen bevredigend resultaat op. Bij toeval werd echter een eigen handgeschreven aantekening in Jülich (1984) opgemerkt. Dit leidde naar een artikel van Læssøe & Spooner (1993). Tot grote verrassing voldeed het onderhavige materiaal geheel aan de hier beschreven *Physalacria cryptomeriae*. In het artikel wordt de soort voorgesteld als de eerste vondst voor Groot-Brittannië. *P. cryptomeriae* is binnen Europa verder alleen nog bekend uit Denemarken en is tot op heden uitsluitend aangetroffen op de *Cryptomeria japonica* (Japanse ceder), waaraan de soortnaam *cryptomeriae* is ontleend. Het materiaal uit De Weijer wijkt wat het substraat betreft hiervan af (zie verder onder Beschrijvingen).

Een enigszins afwijkende vondst was *Trechispora alnicola* (Geelrood dwergkorstje). De afwijking bestond uit het feit dat de soort hier werd aangetroffen op een Grove dennentak terwijl de zwam volgens de literatuur een sterke voorkeur heeft voor

Foto 1. De alledaagse dennenakkers van 'De Weijer' verbergen opmerkelijke vondsten.

Foto 2. *Lentinellus cochleatus* var. *cochleatus*. De Bruine anijszwam ruikt niet alleen lekker maar is ook fraai om te zien.

Foto 3. *Coprinus macrocephalus*. Het Stromesthazenpootje stond te pronken op gestorte paardenmest.

Foto 4. *Psilocybe fascicularis* var. *pusilla*. De Dwergzwavelkop wordt nog niet zolang als zodanig herkend.

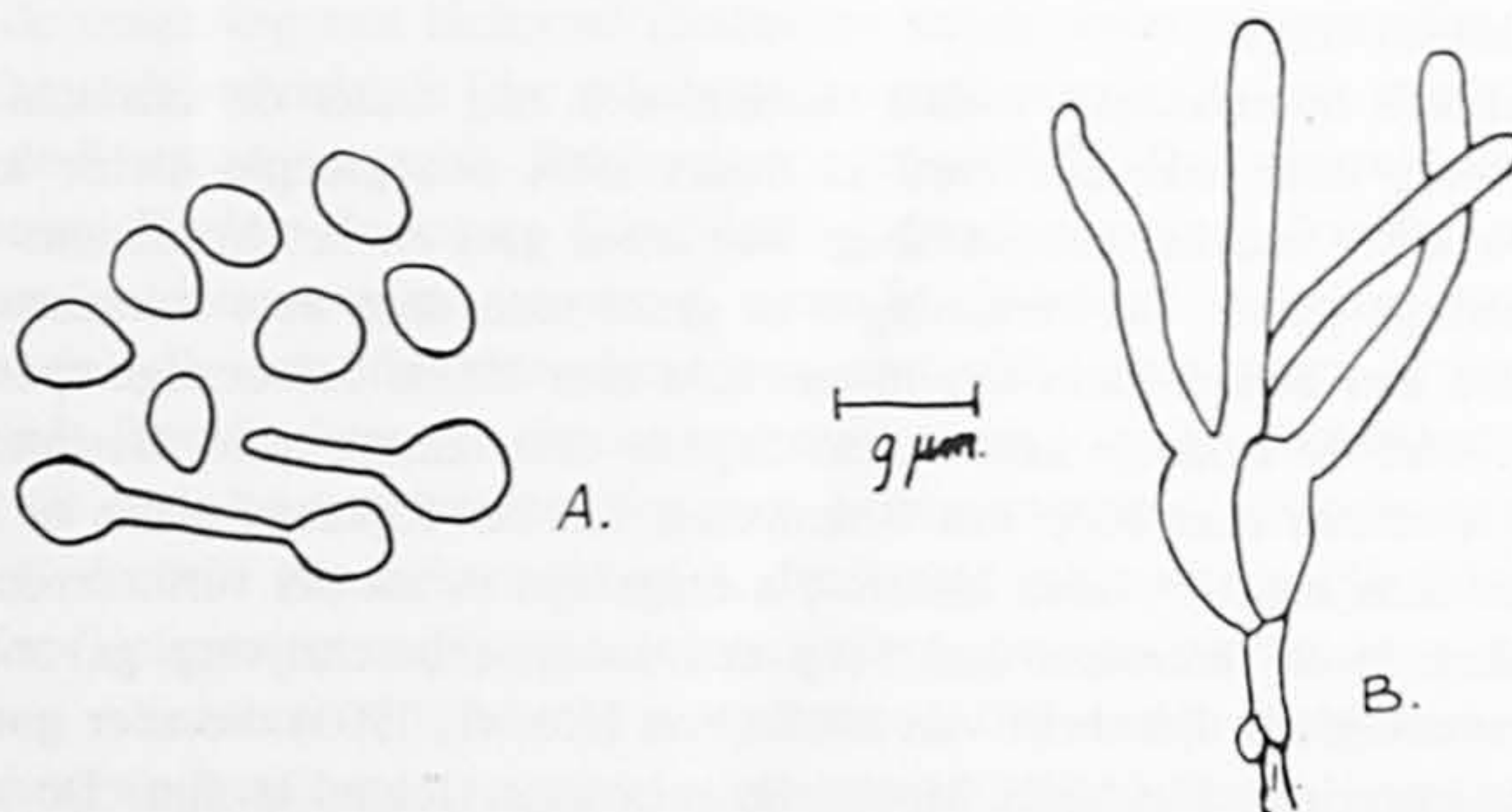

Foto 5. *Pseudotomentella atrocyanea*. Dit Blauwgroen rouwvliesje was mede door zijn kleur een opvallende verschijning.

loofhout. Daarnaast was de kleur niet geel-okerkleurig of roodachtig maar vuilwit tot licht-crème. Overigens is deze soort goed te herkennen door de aanwezigheid van chlamydosporen, een soort conidiën, in combinatie met kleine stekelige sporen (zie verder onder Beschrijvingen).

Phragmobasidiomycetes

Ook enkele 'Phragmo's' mogen niet onvermeld blijven. Allereerst: *Tremella encephala* (Kerntrilzwam) die groeide op takken van *Pinus nigra* (Zwarte den), en *Stypella vermiformis* (Ijskristalzwam). Met de vondst van *Tulasnella pinicola* (Dennenwaaszwam) was iets eigenaardigs aan de hand. Het vruchtlichaam was eigenlijk amper een vruchtlichaam maar gebruikte een *Corticaceae*, en wel *Botryobasidium subcoronatum* (Gespentrosvliesje), als gastheer. De soort werd bij toeval ontdekt, gaf bij de determinatie enige problemen en kon uiteindelijk door Karel van de Put op naam worden gebracht. In de literatuur wordt van deze bijzondere groeiwijze nergens gewag gemaakt. Daar komt nog bij dat in materiaal van *B. subcoronatum* uit het Coovels bos eveneens *T. pinicola* werd aangetroffen. Een gelijksoortige groeiwijze heeft *Tremella obscura* (Verborgen trilzwam). Met deze laatste soort was in De Weijer ook iets eigenaardigs aan de hand. Bij een van de verkenningen werd op een pad een wat vreemd gekleurde *Calocera cornea* (Geel hoorntje) opgemerkt. De kleur was niet zoals gewoonlijk geel, maar fel rood, terwijl de vruchtlichamen ook wat opgeblazen leken en nogal vertakt waren. Microscopisch onderzoek leverde een verrassing op. De vruchtlichamen waren alle geïnfecteerd door een parasitaire paddestoel, nl. het perfecte stadium van *Tremella obscura*. Dit was vooral opvallend omdat de betreffende parasiet bijna uitsluitend *Dacrymyces*-soorten (Drupelzwam) belaagt. De sporen van *T. obscura* (Figuur 8) meten $6,3-7,2 \times 4,7-5,4 \mu\text{m}$, zijn breed elliptisch en vormen secundaire sporen. De basidiën zijn rondachtig en $10-15 \times 7-12 \mu\text{m}$ groot met 4 sterigmen.

Figuur 8. *Tremella obscura*: A. sporen, B. basidium.

Ascomyceten

Diverse interessante ascomyceten werden aangetroffen. Op een groen tapijtje van *Dicranella cerviculata* (Krop-pluisjesmos) vielen de oranje-rode schijfjes van een *Lamprospora* erg in het oog. Deze werd benoemd als *Lamprospora cf. hanfii*, na raadplegen van

Emiel Brouwer die eerder in Coolia berichtte over het voorkomen van *L. hanfii* in Nederland (Brouwer, 1999). Onder de microscoop kan men de ronde sporen bewonderen welke zijn geornamenteerd met mazen, waardoor de sporen op een voetbal lijken.

Een bodembewonende ascomyceet werd gedurende twee jaren massaal aangetroffen op een machinaal kaalgeschaafde zandstrook. Het kale zand was over een grote oppervlakte oranje gekleurd en de grote exemplaren van *Aleuria aurantia* (Grote oranje bekerzwam) vielen op tussen honderden kleinere oranje bekertjes. In eerste instantie werd gedacht aan *Byssonectria aggregata* (Klein oranje zandschijfje) maar zekerheid hierover zou snel worden verkregen met microscoperen, zodat een kleine groep werd meegenomen. Het preparaat, met *Aleuria*-achtige sporen, liet echter totaal andere structuren zien dan werd verwacht. Na geruime tijd zoeken en vergelijken met diverse literatuur waren we er zeker van dat het *Aleuria cestricea* (Kleinsporige oranje bekerzwam) betrof, een soort die slechts eenmaal door Henk Huijser in ons land was gevonden. Het was logisch dat hem om een nadeterminatie werd gevraagd, waarbij hij onze bevindingen kon bevestigen. Na twee jaren was de kale strook weer begroeid met mossen, grassen en andere planten en liet het bijzondere bekerzwammetje zich niet meer zien.

Rottend eikenhout vormde het substraat voor een aantal andere ascomyceten waarvan *Eriopeziza caesia* en *Arachnopeziza candido-fulva* het vermelden waard zijn. De eerstgenoemde soort werd in 1994 door ons als nieuw voor Nederland gevonden in het Coovels bos en het was dan ook verrassend om opnieuw een groep van deze fraaie apotheciën te vinden. *A. candido-fulva* bleek nog niet eerder in ons land te zijn aangetroffen. Een bijzondere vondst was voorts *Peziza epixyla* (Kleine houtbekerzwam). Dit uiterst zeldzame kleine bekerzwammetje had een rottende Grove dennentak als groeiplaats gekozen. Eveneens op dennenhout stond een groepje zwarte, kort behaarde peritheciën die per exemplaar nog geen 0,5 mm groot waren. Het resultaat van de determinatie was dat *Coniochaete malacotricha* als nieuwe soort voor Nederland kon worden genoteerd. Op Douglasshout kwam in een bepaalde periode ook regelmatig *Discinella margarita* (Parelgrijs grondschildje) voor.

Een andere opmerkelijke vondst verdient ook nog onder de aandacht te worden gebracht. Op een dode eikentak werd in maart 1994 een groepje kleine ascomyceten gevonden. De kleur van het receptaculum was mooi geel en het hymenium donkergrijs met een zweempje paars. De verrassing was groot toen deze asco microscopisch werd onderzocht. De asci bleken klein te zijn met acht zeer kleine bolvormige sporen van 2-3 μm diameter. Met de bekende ascowerken liep de determinatie vast. Besloten werd het materiaal op te sturen naar Joop van Brummelen van het Rijksherbarium te Leiden met het verzoek er eens naar te willen kijken. Na enige tijd kwam het verlossende antwoord. Na lang zoeken in de literatuur had Joop een Latijnse beschrijving gevonden in een Oostenrijks mycologisch tijdschrift van 1903 (Von Höhnelt, 1903) die zeer goed overeenkomt met ons materiaal. Het bleek *Mollisiella austriaca* Höhnelt te zijn. De structuur en de kleur van het receptaculum, de kleur van het hymenium, de afmetingen van de vruchtlichamen, asci en sporen, alsmede de bouw van de parafysen stemden goed overeen. De Oostenrijkse *M. austriaca* parasiteerde op vruchtlichamen van een korstzwam (*Peniophora* sp.) op rot beukenhout. De door ons gevonden asco's fructificeerden op een oude, niet nader gedetermineerde pyrenomyceet op een rottende eikentak. Een beschrij-

ving volgt verderop in dit artikel.

Stengels van planten krijgen ook regelmatig aandacht, waardoor o.a. drie nieuwe Nederlandse soorten werden ontdekt: *Perrotia phragmiticola* op *Phragmites australis* (Riet), *Lophiostoma fuckelii* var. *fuckelii* op *Rubus* sp. (Braam) en *Pleospora scrophulariae* op een stengel van een kruidachtige plant. Vooral de roodroze apotheciën met geelbruin behaarde rand van *Perrotia phragmiticola* waren juweeltjes om te zien.

Myxomycetes

In de beschreven periode zijn in De Weijer 98 soorten myxomyceten verzameld. Hiertoe horen zes nieuwe soorten voor Nederland waaronder een geheel nieuwe soort die in 1996 is beschreven en gepubliceerd. De Nederlandse namen die voor een aantal myxomyceten hierna worden genoemd zijn ontleend aan de lijst in Vandeven et al. (1996).

In minder goede mycologische jaargetijden zoals een lange periode van droogte of een langdurige vorstperiode, kunnen thuis in kweekbakjes op stukjes vochtig liggende schors of andere substraten verrassende vondsten worden gedaan op het gebied van myxomyceten. Zo zijn diverse kweekbakjes ingericht met stukjes schors van levende en dode bomen uit De Weijer. Op de verschillende substraten verscheen na drie dagen *Arcyria pomiformis* (Kluwennetwatje) gevolgd door *Arcyria cinerea* (Asgrauw netwatje) en *Arcyria incarnata* (Grootmazig netwatje). Deze algemene soorten zijn ook veelvuldig in de vrije natuur aangetroffen want ze vallen op door hun afmetingen en kleur.

Veel kleiner en minder opvallend fructificeerden *Collaria elegans* var. *elegans*, *Paradiacheopsis fimbriata* en *P. solitaria* (Eenzaam dwergkroeskopje). Ook *Licea minima* (Roestkleurig boomkussentje), *L. bryophila* en de zeer kleine en tere *Echinostelium minutum* (Bleek dwerglantarentje) werden in de kweekbakjes waargenomen. *Licea bryophila* is nieuw voor Nederland. Na drie maanden verscheen *Comatricha laxifila* in een kweekbakje, eveneens een nieuwe soort voor ons land. Ook nieuw voor Nederland is *Cribraria montana* die in een grote groep werd aangetroffen op een rotte coniferentak. Ook de in de omgeving van Helmond/Eindhoven steeds vaker aangetroffen *Prototrichia metallica* (Doorschijnpluisje) is hier enkele malen gevonden en is ook steeds in diameter kleiner dan de literatuur vermeldt (Raaijmakers et al., 1997). De twee zeldzame myxomyceten te weten *Trichia flavicoma* (Veelvlekkig draadwatje) en *Trichia contorta* var. *attenuata* konden hier worden genoteerd alsmede *Calomyxa metallica* var. *metallica* (Parelmoerwatje) die aan de binnenkant van een stuk eikenschors groeide. Op een eikentak werd *Paradiacheopsis rigida* gevonden, nieuw voor Nederland. Bijzondere vondsten in dit gebied waren verder *Physarum psittacinum* var. *psittacinum* (Oranjestelig kalkkopje), *P. bethelii* (Gedeukt kalkkopje), *Badhamia macrocarpa* (Variabel kalknetje), *Arcyria major* (Helroze netwatje), *Comatricha microcarpa* var. *microcarpa* en *Enteridium olivaceum* var. *olivaceum* (Olijfkleurig boomkussen). De meest verrassende vondst was echter *Diacheopsis laxifilum*, een geheel nieuwe soort die inmiddels beschreven is door Van Hooff & Nannenga-Bremekamp (1996, zie ook onder 6. Beschrijvingen).

Mestfungi

In tijden waarin er als gevolg van weersomstandigheden schaarste is aan paddestoelen is het een aardige gewoonte geworden om uitwerpselen van dieren aan een nader onderzoek

te onderwerpen. Dit leidt vaak tot verrassende ontdekkingen. Natuurlijk zijn er een aantal soorten die altijd opvallen mits je de ogen de kost geeft. Op deze wijze werden in het gebied de volgende mestbewonende zwammen aangetroffen: *Bolbitius vitellinus* var. *vitellinus* (Dooiergele mestzwam), *Coprinus bisporus* (Tweesporige donsinktzwam), *C. cinereus* (Wortelende inktzwam), *C. congregatus* (Gezellige donsinktzwam), *C. cordisporus* (Korrelige mestinktzwam), *C. curtus* (Paardenmestdonsinktzwam), *C. ephemeroïdes* (Geringde korrelinktzwam), *C. macrocephalus* (Stromesthazenpootje), *C. miser* (Klein mestplooïrokje), *C. pellucidus* (Bleek mestdwerkje), *C. radiatus* (Pelsinktzwam), *C. stercoreus* (Kleine korrelinktzwam), *Peziza vesiculosa* (Vroege bekerzwam), *Panaeolus sphinctrinus* var. *sphinctrinus* (Franjevlekplaat) en *Psilocybe semiglobata* (Kleefsteelstrofaria).

Indien uitwerpselen van reeën, konijnen, honden, koeien, paarden, etc. onder een stereo-microscop worden bestudeerd gaat een wereld van kleine ascomyceten open. Alhoewel de vruchtlichamen vaak niet groter zijn dan maximaal enige millimeters, zijn ze meestal schitterend van vorm en structuur. De volgende soorten konden aldus worden genoteerd: *Ascobolus albidus* (Bleek spikkelschijfje), *A. brassicae* (Rondsporig spikkelschijfje), *A. immersus* (Slijmspoorspikkelschijfje), *Ascozonus woolhopensis* (Geelwit sinterklaasschijfje), *Cheilymenia granulata* (Oranje mestzwammetje), *C. lacteoalba* (Melkwit borstelbekertje), *C. raripila* (Blond borstelbekertje), *Iodophanus carneus* (Roze mestschijfje), *Lasiobolus papillatus* (Dwergborstelbekertje), *Podospora curvicolla*, *Saccobolus depauperatus* (Kleinsporig spikkelschijfje), *S. versicolor* (Violet spikkelschijfje), *Schizothecium conicum*, *S. glutinans*, *Sporormiella intermedia*, *Thecotheus pelletieri* (Slijmspoorschijfje), *Thelebolus crustaceus* (Oker sinterklaasschijfje), *T. microsporus* (Armoedig sinterklaasschijfje), *T. stercoreus* (Gul sinterklaasschijfje) en *Viennotidia fimicola*.

Voor al de ontdekking van *Thelebolus microsporus* was een toevalstreffer. Tijdens een excursie werd een deel van een koeienvla meegenomen waarop kleine oranjegele asco's groeiden. Voor determinatie werden enkele vruchtlichamen gebruikt voor een microscopisch preparaat. Tot onze verbazing bleek dat er naast het gezochte materiaal ook enkele minuscule kleine ascomyceten in het preparaat aanwezig waren. Bij nadere bestudering van het substraat onder de stereo-microscop waren tussen de oranje-gele *Cheilymenia raripila* honderden zeer kleine doorzichtige vruchtlichamen te zien. Deze konden als *Thelebolus microsporus* worden gedetermineerd, waarbij de opgezwollen *Orbilium*-achtige top van de parafysen een belangrijk kenmerk bleek te zijn. Een combinatie van deze twee soorten werd nog eens teruggevonden, eveneens op koeienvla.

Een stukje paardenmest van ca. 10 cm² bevatte een grote mycologische rijkdom. In het veld waren op paardenvijgen met het blote oog kleine oranjegele vruchtlichamen te zien, hetgeen aanleiding was om wat materiaal mee te nemen. Het bleek ook dit keer dat het *Cheilymenia raripila* (Blond borstelbekertje) was, maar onder de stereo-microscop waren ook honderden andere witachtige vruchtlichamen zichtbaar met uitstekende, donkere sporen bevattende, asci. *Ascobolus albidus* (Bleek spikkelschijfje) bleek de juiste naam te zijn voor dit schijfje. Vervolgens werd het stukje mest in een doosje terzijde geschoven en uit nonchalance niet meteen weggegooid. Toen na ongeveer twee weken het doosje weer onder ogen kwam bleek dat er twee soorten inktzwammetjes op groeiden,

welke als *Coprinus cordisporus* (Korrelige mestinktzwam) en *C. miser* (Klein mestploorokje) konden worden gedetermineerd. Nieuwsgierig werd het oppervlak van het stukje mest nog eens bekeken. *Cheilymenia raripila* en *Ascobolus albidus* waren in zeer vervallen staat nog te zien. Daarnaast waren andere, verse witte, schijfjes volop aanwezig, die als *Cheilymenia lacteoalba* (Melkwit borstelbekertje) werden gedetermineerd, een soort die volgens het Overzicht van de paddestoelen in Nederland in 1975 één keer in Staphorst is gevonden. In de Rode lijst wordt *C. lacteoalba* als een gevoelige soort aangemerkt. Hierbij kan worden opgemerkt dat een dergelijk klein zwammetje wellicht vaak over het hoofd wordt gezien. De mest had echter nog meer te bieden in de vorm van *Sporormiella intermedia* en *Schizothecium conicum*; de laatste is een nieuwe soort voor ons land.

Enkele konijnenkeutels tartten elk voorstellingsvermogen. De waarnemingen begonnen met *Schizothecium glutinans*, een nieuwe soort voor Nederland, die samen met *Lasiobolus papillatus* en *Ascobolus albidus* werd aangetroffen op dezelfde konijnenkeutels. Na enkele dagen ontwikkelden zich nog een aantal asco's in de vorm van *Ascobolus immersus* (Slijmspoorspikkelschijfje), *Ascozonus woolhopensis* (Geelwit sinterklaasschijfje) en *Saccobolus depauperatus* (Kleinsporig spikkelschijfje), op de voet gevolgd door de volgens het 'Overzicht' zeldzame soorten *Thecotheus pelletieri* (Slijmspoorschijfje), *Thelebolus crustaceus* (Oker sinterklaasschijfje) en *T. stercoreus* (Gul sinterklaasschijfje). Aan het begrip zeldzaam moet waarschijnlijk voor deze soorten niet zo zwaar getild worden, aangezien het intensief onderzoeken van mest niet direct tot de dagelijkse bezigheden van de meeste mycologen hoort.

Het kleine stukje mest en de betreffende konijnenkeutels bleken met zeven resp. negen soorten ware mycologische paradijsjes te zijn. Dat mest bij nader onderzoek tot verrassingen kan leiden werd al in het begin van deze paragraaf gesteld. Dat mest wel eens een tweede of derde onderzoek (in de tijd) waard is, lijkt een logische hierop volgende conclusie.

Het illegaal dumpen van enkele kruiwagens paardenmest in het gebied leverde in de tweede helft van 1998 nog vijf nieuwe mestfungi op, waaronder de bedreigde *Coprinus macrocephalus* (Stromesthazenpootje) (Foto 3). De andere soorten betroffen: *C. cinereus* (Wortelende inktzwam), *C. congregatus* (Gezellige donsinktzwam), *C. ephemeroïdes* (Geringde korrelinktzwam) en *Peziza vesiculosa* (Vroege bekerzwam).

Beschrijvingen

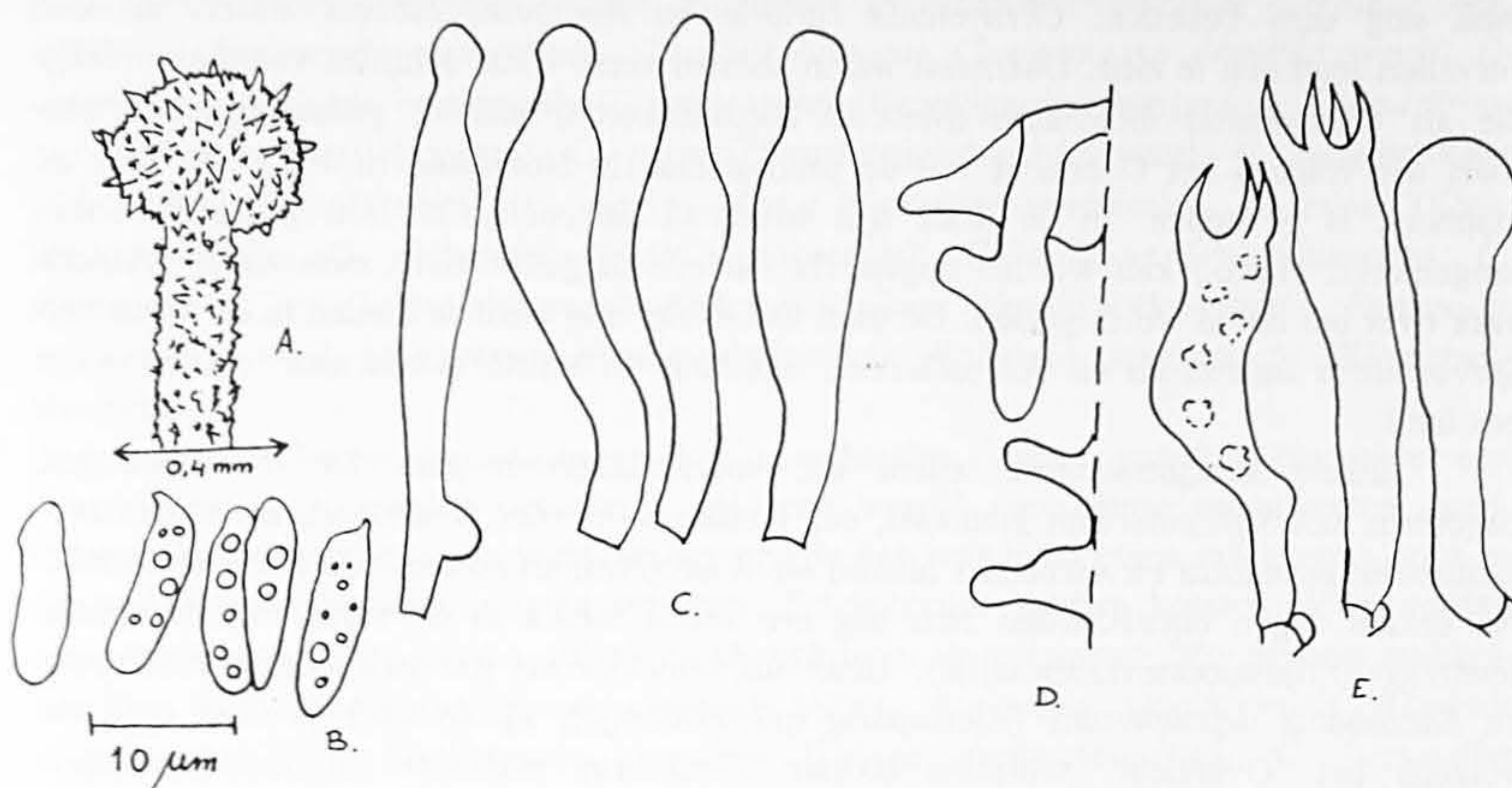
Aphylophorales

Physalacria cryptomeriae (Figuur 9)

Vruchtlichaam knotsvormig gesteeld, tot 0,5 mm diameter en 0,8 mm hoog, wit, zeer fijn behaard. Basidiën knotsvormig, met gesp, tot 7,7 µm diameter, 4-sporig, soms met oliedruppels. Sporen 11,7-15,3 x 3,5-4,9 µm, subfusiform, hyalien, dikwijls onregelmatig gevormd, vaak met oliedruppels en samengeklit. Hymeniale cystiden 20-45 x 6-9 µm, capitaat tot cilindrisch, met basale gesp. Caulocystiden 10-3 x 2,4-3,5 µm, stomp, onregelmatig gevormd met dikwijls talloze uitstulpingen en vertakkingen, dunwandig. Steelhyfen 5-15 µm breed, hyalien, dun- of dikwandig, gesploos.

Voorgestelde Nederlandse naam: 'Wit speldenknopje'.

Opmerking: De soort behoort tot de familie der *Physalacriaceae* (Corner, 1970) en is daarmee de eerste vertegenwoordiger uit deze familie voor Nederland.

Figuur 9. *Physalacria cryptomeriae*: A. vruchtlichaam, B. sporen, C. hymeniale cystiden, D. caulocystiden, E. basidiën.

Sistotrema binucleospora

Vruchtlichaam volledig resupinaat, stevig aanliggend op het substraat, zeer dun, grijswit, week, nagenoeg glad.

Basidiën urnvormig, 10-12 x 3-4 µm, meestal 8-sporig, met basale gesp. Sporen cilindrisch tot ellipsoïd, 3,3-4,1 x 1,4-1,8 µm, glad, dunwandig. Hyfen monomitisch, met gespen, 2-3 µm breed, hyalien.

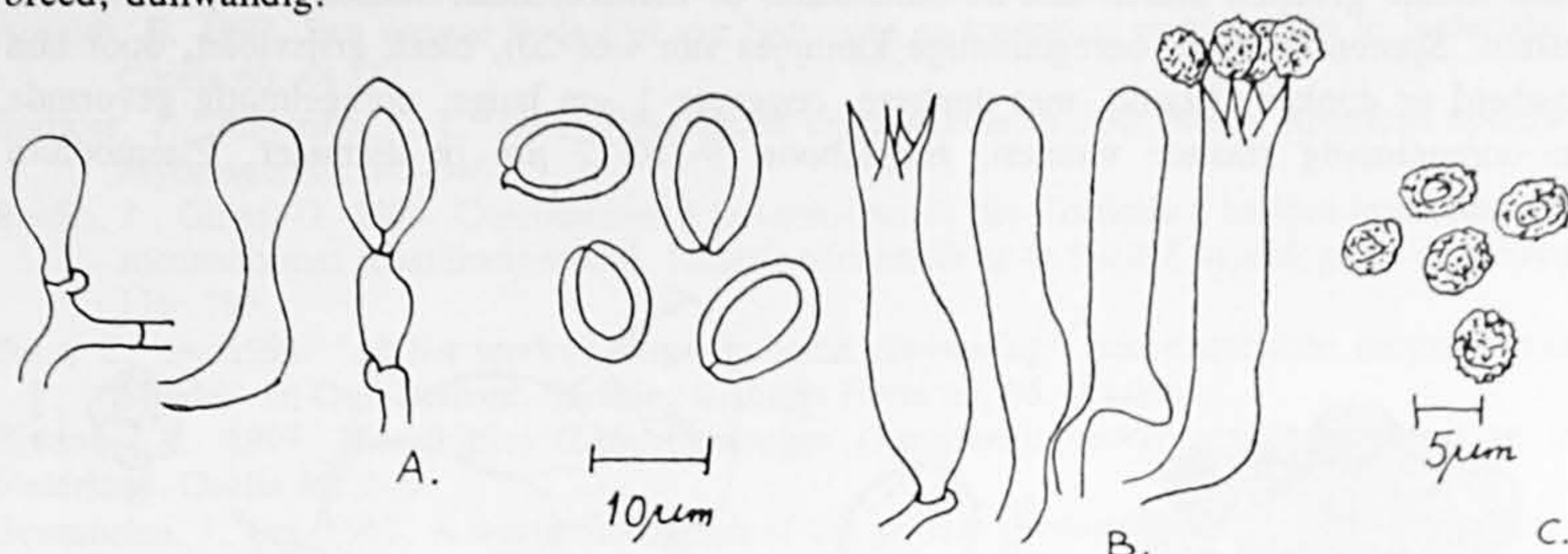
Opmerking: Deze soort zag er met zijn dunne wittige vruchtlichaam uit als een *Phlebiella* of een *Tulasnella*, maar met de 8-sporige urnvormige basidiën was dit een onvervalste *Sistotrema*. Nu zijn *Sistotrema*'s niet altijd gemakkelijk op naam te brengen, wat ook voor dit exemplaar gold. Wat meteen opviel waren de zelfs voor dit geslacht zeer kleine sporen. Bij determinatie werd Eriksson et al. (1984) gebruikt, waarbij men dan al vrij snel uitkomt bij een onbeschreven soort die gecodeerd staat onder B&J Eriksson 4452. Het verzamelde materiaal voldoet geheel aan de beschrijving van de onder deze code vermelde soort. Voor controle werd het materiaal opgestuurd. Via Peter-Jan Keizer kwam het korstje uiteindelijk bij Prof. Leif Ryvarden terecht, die het determineerde als *Sistotrema binucleospora*, nieuw voor Nederland. Deze soort is verder behandeld door Boidin (1994) en Hallenberg (1984).

Trechispora alnicola (Figuur 10)

Vruchtlichaam geheel resupinaat, rand franje-achtig uitlopend, hobbelig met rizomorfen, week.

Basidiën cilindrisch, 20-30 x 4,5-5,5 µm, met basale gesp, 4 sterigmen. Sporen breed elliptisch, 3,5-4,5 x 2-3 µm, fijn stekelig met veelal 1 oliedruppel. Chlamydosporen

elliptisch, basaal afgeplat, ontstaan uit eindstandige hyfe-achtige conidioforen, $4,5-7,5 \times 3-5 \mu\text{m}$, dikwandig. Hyfen monomitisch met gespen, dikwijls geïncrusteerd, tot ca. $3 \mu\text{m}$ breed, dunwandig.

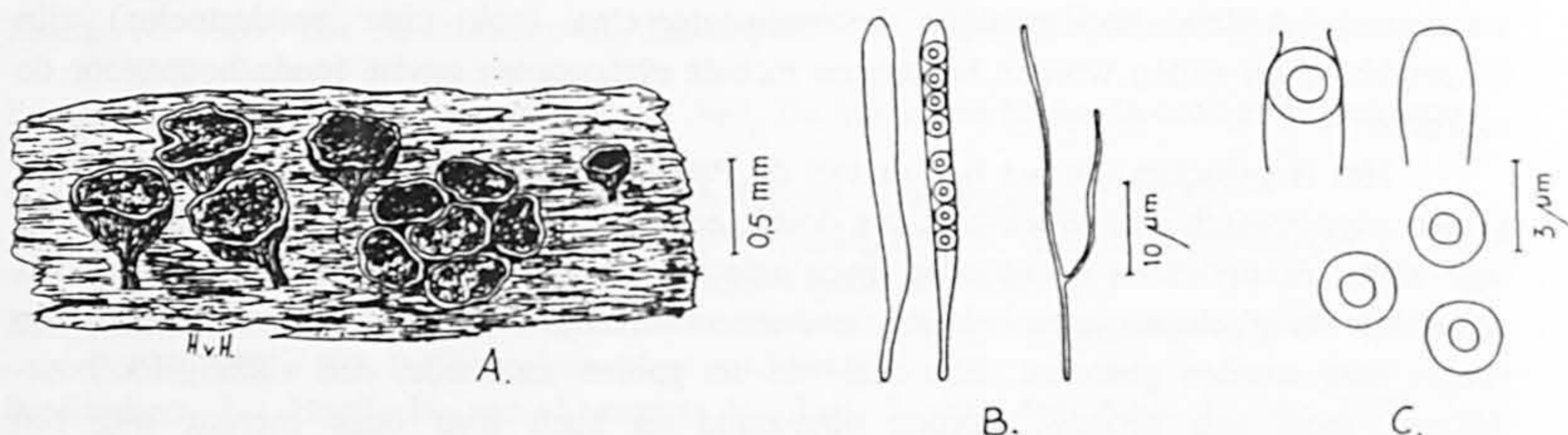
Figuur 10. *Trechispora alnicola*: A. chlamydosporen en conidioforen, B. basidiën, C. sporen.

Ascomyceten

Mollisiella austriaca (Figuur 11)

Vruchtlichamen alleenstaand of in kleine groepjes, half-bolvormig tot tolvormig, kort gesteeld, receptaculum geel en ruw zemelig, hymenium bruin-grijs met een violette zweem, vlak, omgeven door een lichtere rand.

Sporen 8, eenrijig, zuiver bolvormig, hyalien met oliedruppel, $2-3 \mu\text{m}$ diameter. Asci cilindrisch, gesteeld, $40 \times 4 \mu\text{m}$, ascustop J-, (volgens Von Höhnelt (1903: 396) knotsvormig $48-60 \times 4-6 \mu\text{m}$). Parafysen talrijk, hyalien, vertakt, top niet verdikt, $1 \mu\text{m}$ diameter.

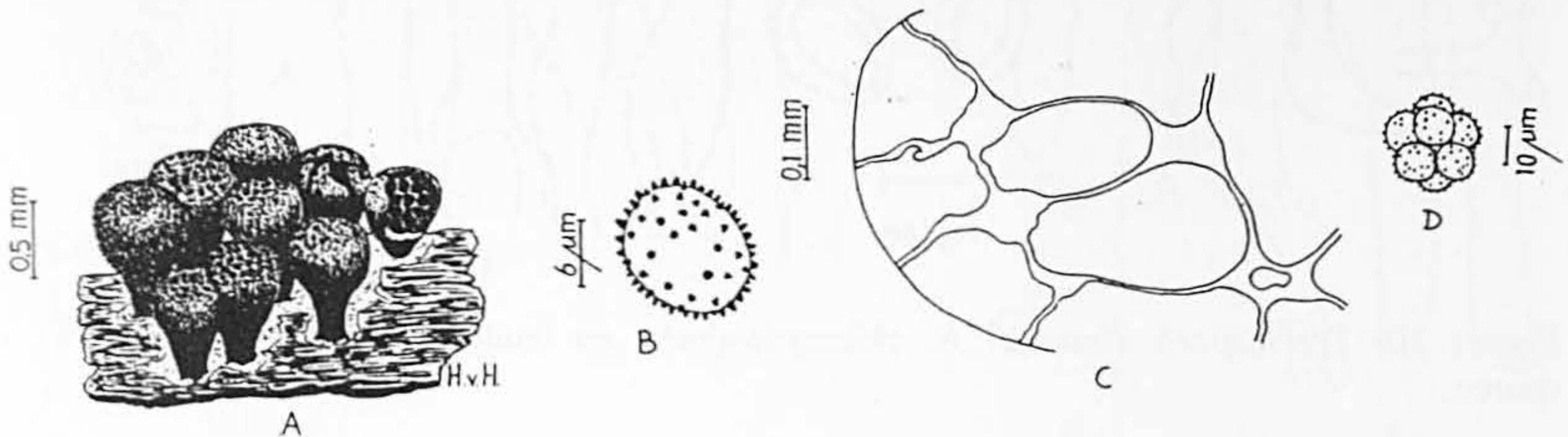
Figuur 11. *Mollisiella austriaca*: A. vruchtlichaam, B. asci en parafysen, C. ascustop en sporen.

Myxomyceten

Diacheopsis laxifilum (Figuur 12)

Sporocarpes in een groep, dicht bijeen, halfzittend. Sporocarpes subgloboos tot pyriform, donker grijs, ruwig met kuiltjes, $0,5-0,9 \text{ mm}$ in diameter. Hypothallus glimmend bruin, onder de gehele groep doorlopend. Peridium een tamelijk dik, blijvend, bruin vlies, onregelmatig in grote stukken opengaand. Columella afwezig.

Capillitium aan de basis donker roodbruin, draadachtig, tot 10 μm breed, een los net vormend met afgeronde hoeken, vormt 2-3 mazen van de basis tot het peridium, met soms kleine groepen mazen aan de buitenkant, of blekere, maar slankere altijd kleurloze buizen. Sporen in losse, onregelmatige klompjes van 4-6(-20), bleek grijsviolet, door hun ruwheid er donker uitziend, met donkere, ongeveer 1 μm lange, onregelmatig gevormde en onregelmatig staande wratten, subgloboos (9-)10-12 μm in diameter. Plasmodium onbekend.

Figuur 12. *Diacheopsis laxifilum*: A. sporocarpium, B. spore, C. deel van het capillitium, D. sporen in een los klompje.

Slotwoord

Het onderzoeksgebied De Weijer is onlangs van (particuliere) eigenaar veranderd en thans in bezit van een natuurliefhebber. Dit heeft al geleid tot enkele drastische beheersmaatregelen zoals het afsluiten van het padenstelsel voor voertuigen en het verhogen van de waterstand. Andere noodzakelijke beheersmaatregelen (ook voor paddestoelen) zijn bespreekbaar en zullen worden besproken met de eigenaar en geven goede hoop voor de toekomst.

Het is gebleken dat het besluit van de Paddestoelenwerkgroep Helmond om in dit gebied mycologisch onderzoek te gaan doen geen slechte keuze is geweest. Het relatief lage aantal excursies en de voor de mycologie vaak minder goede weersomstandigheden gedurende de afgelopen jaren hebben niet kunnen verhinderen dat het onderzoek nu al een succes mag worden genoemd. Een deel van het gebied waaronder een vochtig loofhout-perceel, moet nog grondig worden uitgekamd en heeft naar onze mening nog een behoorlijke mycologische potentie. Tijdens zowat elke excursie wordt immers tenminste één nieuwe soort voor het gebied ontdekt. Het onderzoek zal tenminste nog één jaar worden gecontinueerd. Het uiteindelijke eindresultaat is nog niet te voorspellen.

Hartelijk dank aan Emiel Brouwer, Henk Huijser, Karel van de Put en Leif Ryvarden voor de controle van determinaties.

Literatuur

- Arnolds, E. 1989. A preliminary Red Data list of macrofungi in the Netherlands, *Persoonia* 14: 77-125.
 Arnolds, E., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E (red.). 1995. Overzicht van de paddestoelen in

- Nederland. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Arnolds, E.J.M., Ommering, G. van. 1996. Bedreigde en kwetsbare paddestoelen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer. Wageningen.
- Arnolds, E. 1997. Een nieuwe Rode lijst van bedreigde en kwetsbare paddestoelen in Nederland. *Coolia* 40: 44-53.
- Berthier, J., Rogerson, C.T. 1981. *Physalacria cryptomeriae*, a new North American species. *Mycologia* 63: 643-648.
- Boidin, J., Gilles, G. 1994. Contributions à la connaissance des Corticiés à basides urniformes ou suburniformes (Basidiomycotina). Bulletin trimestriel de la Société Mycologique de France 110: 195.
- Bont, C. de. 1993. "Al het merkwaardige in bonte afwisseling"; een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant. Stichting Brabants Heem nr. 36, Waalre.
- Brouwer, E. 1999. Mosschijfjes (*Lamprospora* en *Octospora*): voorkomen en verspreiding in Nederland. *Coolia* 42: 2-20.
- Brummelen, J. van. 1967. A world-monograph of the genera *Ascobolus* and *Saccobolus* (Ascomycetes, Pezizales). Persoonia suppl. 1.
- Buiks. 1996. In: Beyers H., Bussel G.J. van, "Van d'n Aabeemd tot de zwijnsput", Helmond.
- Corner, E.J.H. 1970. Supplement to "A monograph of *Clavaria* and allied genera", Beihefte zur Nova Hedwigia 33.
- Ellis, M.B., Ellis, J.P. 1988. Microfungi on miscellaneous substrates. London.
- Eriksson, J., Hjortstam, K., Ryvarden, L. 1984. The Corticiaceae of North Europe, vol. 7. Fungiflora, Oslo, Noorwegen.
- Grote Historische Atlas van Nederland. 1990. Deel 4, Zuid-Nederland 1838-1857, kaartblad 83. Wolters Noordhoff Atlasproducties.
- Hallenberg, N. 1984. A taxonomic analysis of the species of the *Sistotrema brinkmannii* complex (Corticiaceae, Basidiomycetes). *Mycotaxon* 21: 389-411.
- Höhnelt, F. von. 1903. Mycologische Fragmente. *Annales mycologici* 1: 391-414.
- Hooff, J.P.M. van, Nannenga-Bremekamp, N.E. 1996. Additions to the Myxomycetes of the Netherlands. *Proceedings Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen* 99: 45-53.
- Jülich, W. 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora IIb/1. Gustav Fischer, Stuttgart-New York.
- Lammers, H., Raaijmakers, L., Wasser, J. 1993. De Stiphoutse bossen in ecologisch perspectief. KNNV Helmond.
- Læssle, T., Spooner, B.M. 1993. New British Records. *The Mycologist* 7: 162.
- Meulder, H. de. 1994. De geslachten *Octospora* Hedwig ex S.F. Gray en *Lamprospora* De Not. in België. *Sterbeeckia* 16: 9-22. Antwerpse Mycologische Kring.
- Raaijmakers, L. 1994. 't Sang, 't Quin, Bosreservaten; verslag van een mycologisch onderzoek 1990-1991-1992. Paddestoelenwerkgroep Helmond.
- Raaijmakers, L., Hooff, H. van, Lammers, H., Leij, L. van der, Kuik, J. van. 1997. Een Beekdalbos in Brabant - de eerste mycologische indrukken van een onderzoek in het Coovels bos. *Coolia* 40: 8-22.
- Richardson, M.J., Watling, R. 1982. Keys to fungi on dung. British Mycological Society.
- Séguy, E. 1934. Helomyzidae. *Faune de France* 28: 314 - 346.
- Vandeven et al. 1996. Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring.